

PÅ BESØK: Et team på 17 ansatte fra Haukeland universitetssjukehus besøkte Etiopia for å drive opplæring og gjennomføre hjertekirurgi. Dette bildet er fra en av de elleve operasjonene de gjennomførte. På bildet ser du operasjonssykepleier Tarja Valtanen, hjertekirurg Rune Haaverstad, Doktor Bogale og hjertekirurg Vegard Ellensen. I høyre hjørne ser du Ekram Shafi som var livstruende syk.

Ekram (35) visste hun snart skulle dø. Så kom spesialistene fra Haukeland.

– Slike opplevelser gjør noe med deg, sier operasjonssykepleier Tarja Valtanen.

HANNE LOUISE ÅKERNES
hanne.louise.akernes@bt.no

Ekram Shafi ble født med en åpen ductus. Det betyr at blodåren som skal lukke seg etter fødselen ikke gjorde det, og at man derfor får en hjertefeil på grunn av økt belastning. Her i Norge ville dette vært en enkel operasjon ved fødsel, men i Etiopia, hvor 38-åringen er født og oppvokst, ble dette aldri gjort. I tillegg hadde hun også en annen medfødt hjertesykdom. Resultatet ble at kvinnen levde med redusert funksjon og lav livskvalitet.

– Hun hadde gitt opp og ble andpusten selv ved den minste oppgave. Hun visste hun skulle dø i løpet av kort tid og sa hun nesten ikke orket noen ting lenger, forteller Rune Haaverstad, kirurg, professor og seksjonsoverlege ved Hjerteravdelingen ved Haukeland universitetssjukehus.

Sammen med 15 andre kolleger dro han og operasjonssykepleier Tarja Valtanen til Etiopia før påske. Her arbeidet de fra morgen til kveld for å lære opp ansatte ved Black Lion Hospital og Cardiac Centre Addis Abeba,

hvor de ansatte, som i resten av landet, per i dag ikke har mulighet til utføre hjerteoperasjoner selv. Dette til tross for at det til enhver tid er rundt 5000 på venteliste. Med over 90 millioner innbyggere og mye fattigdom, er mørketallene for personer som trenger hjertekirurgi også enorme.

– Triste skjebner

Teamet fra Haukeland utførte i løpet av to uker 11 hjerteoperasjoner, la inn 15 pacemakere og leverte utstyr til en verdi av rundt en million kroner. Målet er å bygge opp en hjertekirurgisk avdeling som kan drive for seg selv i løpet av de kommende årene, men sykehuset har langt å gå.

– Vi mistet to av pasientene i etterkant av en vellykket operasjon, fordi personene falt om en av dagene etterpå. Hadde vi vært til stede ville vi klart å redde dem, men de ansatte bare så på. Vi ble overrasket over at selv slik elementær kunnskap som gjenoppliving ikke var innarbeidet. Det er trist og gjør inntrykk på deg, forteller Haaverstad.

De fikk flere aha-opplevelser underveis når det gjelder manglende kunnskap.

– En stor utfordring er hygiene og oppfølging av pasienter i ettertid av operasjoner. Det er mye sykdom som kunne vært unngått

dersom hygien ble bedre. Og da tenker man på slike enkle ting som å vaske hendene og pusse tenner, sier Valtanen.

De sammenligner tilstanden på sykehuset med slik det var i Norge hundre år tilbake i tid.

Solgte nyre for behandling

Det er spesielt giktfeber som følge av halsinfeksjoner som er årsaken til at så mange unge mennesker i Etiopia får ødelagte hjerteklaffer og trenger operasjon. I vesten blir halsinfeksjoner behandlet med antibiotika og barna blir friske. Det blir de ikke i Etiopia.

– Mange unge mennesker dør hvert år av dette. Den yngste vi nå opererte var en 18 år gammel kvinne som var hjerteoperert første gang to år i forveien med innsetting av hjerteklaff som var skadet av giktfeber, forteller han.

Klaffen hadde låst seg på grunn av størket blod og dårlig kontroll ved bruk av medisin. Tilstanden var livstruende.

– Jeg har kontakt med denne familien, og det går svært bra med datteren deres nå, sier Haaverstad.

De fulgte også opp en jente på to år som var blitt operert av et team fra Egypt uken i forveien. Hennes far hadde ifølge dem solgt sin egen nyre for å dekke utredningen forut for operasjo-

FAKTA

Haukelands samarbeid med Black Lion Hospital

- Initiativet til samarbeid kom fra sykehuset i Etiopia som ønsket hjelp fra Hjerteravdelingen ved Haukeland.
- Syv paller med utstyr for en million er blitt fraktet ned med fly. Dette er betalt av Trond Mohn.
- Hjerteravdelingen ved Haukeland har laget et utdanningsløp for sykehuset i Etiopia sitt personell.
- I løpet av besøket hjerteopererte de ansatte 11 personer. Den yngste var 18 år.
- Haukeland er langt fremme på hjertekirurgi i Verden.
- Tilbudet er gratis.
- I dag er det ikke et ordinert tilbud for hjertekirurgi i Etiopia, verken ved dette sykehuset eller ellers i landet. Dette til tross for sine 90 millioner innbyggere.
- Flere andre land samarbeider med sykehuset. Også personell fra blant annet Canada, Tyskland, Egypt og USA har bistått med hjertekirurgi her.

nene. De så at tilstanden til den lille jenta var svært dårlig.

– Vi la henne i en pustemaskin og ga antibiotika. Etter to døgn dirigerte hun rundt på både mor og far. Pappaen var så lykkelig at han ikke visste hva han skulle gjøre eller si. På et punkt sa min kollega i en bisetning at han var litt tørst. Da løp faren så fort han kunne for å skaffe vann. Vi har opplevd enorm takknemlighet, sier Valtanen.

Ny tur til høsten

For 38 år gamle Ekram Shafi ble hjerteoperasjonen med lukking av ductus og klaffereparasjonen livreddende.

– Hun var litt slapp da vi reiste, så vi fikk ikke snakket så mye med henne, men hun var veldig glad. Hun kan nå fungere som en frisk kvinne, forteller Haaverstad.

Den første turen til Etiopia var en så vellykket at de igjen drar nedover i november. Målet er nå to turer i året såfremt finansieringen kommer på plass.

– Det har vært utrolig lærerikt, og jeg tror alle som var med sitter igjen med en følelse av at dette var svært givende. Du drives av en enorm lyst, evne og vilje til å gjøre noe godt for noen andre. Flere har sagt allerede at de vil være med neste gang, sier Valtanen.